

ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПСИХОКОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ У ДІТЕЙ ІЗ ДЦП

Ольга ШЛАПАЧЕНКО

Одеський Національний університет ім. І. І. Мечнікова

Актуальність. Відчуття власної неповноцінності через численні ураження, зокрема, порушення пізнавальної діяльності, що обумовлюють ізольованість дитини з ДЦП, впливає на становлення і формування його особистості. Аналіз порушень дитини, що страждає даним захворюванням, показує, що лікування без систематичного корекційного психолого-педагогічного і соціального впливу недостатньо ефективно.

Ігри рухливі і малорухливі є самою прийнятною формою занять фізичними вправами з цією категорією дітей. Дитина, включаючись в сюжет гри, стає її безпосереднім учасником, веселиться і радіє, забуваючи про свої дефекти. Розмаїтість рухів, з яких складається рухлива гра, впливає на психофізичний і емоційний стан дитини, що створює позитивні передумови для корекції.

Дані про використання рухливих ігор, як методу корекції відхилень психічного розвитку в дітей із ДЦП в умовах санаторно-курортного лікування відсутні.

Гіпотеза. Властивості гри як діяльності, відбивають її багатий психокорекційний потенціал, та покращують ефективність психокорекційної роботи.

Об'єкт. Ігрова діяльність, як засіб психокорекційної роботи.

Предмет. Вплив рухливих ігор на розвиток пізнавальної діяльності.

Мета дослідження. Проаналізувати літературні джерела по проблемі ігрової діяльності в дітей з діагнозом ДЦП, та виявити особливості ігрової діяльності у дітей з ДЦП для розвитку пізнавальної сфери.

Завдання. Вивчити літературні джерела про вплив ігор для розвитку пізнавальної сфери в дітей хворих на ДЦП.

Методи дослідження. Аналіз та узагальнення літературних джерел, теоретичний та логічний аналіз.

Результати дослідження. Дитячий церебральний параліч – важке захворювання нервової системи дітей, при якому порушується функція опорно-рухового апарату. Виявляються порушення пізнавальних функцій індивіда, психіки, слуху, функцій руху. Внаслідок цього в хворих дітей недостатньо інтенсивно розвивається мислення, мовна діяльність – предметно-діюче спілкування, включене в спільну ігрову і спортивну діяльність дитини [7]. Л. С. Виготський уперше висунув і обґрунтував концепцію про ведучу роль спеціального корекційно-виховного навчання. Заняття з мисленням спрямовані не тільки на корекцію рухових недоліків дитини, але і спрямовані на розумовому розвитку і формуванні пізнавальної діяльності.

Саме в грі засвоюються суспільні функції і відповідно форми поведінки. Гра сприяє розвитку психіки і мови дитини, різних навичок, придбанню запасу уявлень [3].

У дітей із ДЦП рухова патологія, що викликала інактивність, незручність рухів, а також нерухомість, позбавляє їх можливості включатися в гру, у якій формуються мисленнєві якості, пізнавальні процеси, різноманітні інтереси й уміння виконувати саму діяльність. Діти молодшого шкільного віку поряд з основним дефектом мають вторинні порушення в розумовому розвитку. Присутні мовні дефекти, низький запас уявлень, недостатність просторових аналізаторів, не відповідають віку процеси мислення, пам'яті

і сприйняття. Багато дітей із ДЦП внаслідок змушеної ізоляції не мають відповідних уявлень про навколишнє, у них не сформована ігрова діяльність, низька мотивація.

Важливим показником пізнавальної діяльності є уміння переносити засвоєні знання і способи з однієї ситуації в іншу. Без спеціального впливу в дітей із ДЦП ця якість належною мірою не формується [6].

Про наявність пізнавального інтересу і потреби діяльності дитини з ДЦП судять по зовнішніх проявах: моторної й емоційної активності. Швидка втрата інтересу до гри і зниження активності поєднане з руховими труднощами. Спостерігається порушення цілеспрямованої дії, тобто дитина застрягає на певній дії. Гра зводиться до окремих відтворюваних дій, не зв'язаних з її сюжетом та ігровою роллю дитини [6].

У більшості дітей із ДЦП спостерігається інертність психіки, уповільнене включення в завдання, труднощі переключення, нестійка увага і вади пам'яті. Діти швидко стомлюються від одноманітності. У таких дітей спостерігаються розлади мови, голос тихий, дихання переривчасте, підвищене слиновиділення.

Психологічною ознакою гри є переживання людиною умовності і реальності ситуації, що створилася, гра дозволяє дитині переживати удачі, успіх, розкривати свої фізичні і психічні можливості.

А. Фрейд і М. Клейн (сер. 20-х років) вперше звернулися до використання гри як методу психокорекції. Автори запропонували дві форми ігрової діяльності: спрямовану – участь психолога в грі разом з дитиною і неспрямовану – у формі вільної гри дитини [8].

Для дітей із ДЦП у випадках збереження інтелекту пропонуються сюжетно-рольові ігри, гри-драматизації, де діти не тільки відтворюють досвід минулого і дійсного досвіду, але і моделюють новий досвід. Здатність дитини входити в роль – це важлива умова, необхідна для корекції не тільки емоційного дискомфорту, але і негативних характерологічних проявів.

Фахівці Шипіцина Л. М., Хилько А. А. Пропонують будувати заняття на основі тематичної гри, що складається з взаємозв'язаних ситуацій, вправ, заснованих на повторно-коловому методі для відтворення етапів рухового розвитку дітей. Використання музики вчить дітей адекватно реагувати на звуки, формувати почуття ритму, емоційно-позитивне відношення і мотивацію до діяльності [1]. О. А. Стернин у корекційній роботі, заснованій на ігровій діяльності з дітьми додає музично-ритмічну терапію. Вправи стимулюють розвиток моторики в дітей із ДЦП [3].

Значення в іграх-вправах має текст, звичайно веселий, бешкетний. Такі вправи використовуються у фізкультхвилинках, як елемент гри руху пальців, кистей рук. Ці вправи розвивають пам'ять, увагу, легше запам'ятовуються слова і рухи [2].

У роботі з дітьми молодшого шкільного віку використовуються імітаційні вправи, ігри. Режим рухів будується з обліком проведених бальнеофізіологічних процедур і режиму харчування [5].

А. Е. Штеренгерц, В. И. Ян, В. И. Кирилова, Т. В. Данилова, А. М. Тучак використовують рухливі ігри як засіб виховання, і з лікувально-профілактичною метою. Авторами А. М. Богущ, В. И. Ян, Г. М. Гоменюк, Т. А. Єфремової, А. Е. Штеренгерц, Т. В. Данилової розроблений ряд ігор з обліком віку дитини, його інтелекту і функціонального стану опорно-рухового апарата. В. И. Ян, Е. В. Проскуріна, А. И. Сорокіна, Е. И. Удальцова приділяють увагу наочному і словесному методу впливу, що сприяє пізнавальній діяльності. К. А. Семенова, Е. С. Бондаренко відзначають удосконалення інтелекту [9].

Е.С. Калижнюк рекомендує використовувати ігри на тренування уваги, спостережливості. Чергувати їх з іншими видами діяльності, використовувати ігри для розвитку

голосу, тренування артикуляції. При корекційній роботі спиратися на збережений зоровий аналізатор. Важливу роль Э. Хейсерман відводить іграм у процесі реабілітації порушених функцій у дітей із ДЦП [3].

Рухливі ігри займають провідне місце в забезпеченні психофізичної корекції дітей, дозволяючи на високому емоційному рівні ефективно вирішувати корекційні завдання. У процесі рухливої гри здійснюється комплексний вплив на розвиток моторики та нервово-психічну сферу дітей.

Сам дефект ДЦП і супутні відхилення в психічному розвитку вимагають проведення корекції пізнавальної діяльності у формі, доступній для цих дітей. Таким чином, що саме в процесі гри діти мають можливість спілкуватися, обмінюватися досвідом, набувати навичок самостійного вирішення завдань, формувати творче мислення, розвивати та удосконалювати позитивні психічні та моральні якості. Під час індивідуальних занять фізичними вправами, а також беручи участь в інших реабілітаційних заходах, діти з ЦП працюють з максимальною активністю над відновленням рухів.

При проведенні гри необхідно дотримуватися такої структури: визначення мети проведення гри; чітка постановка завдання гри; урахування спрямованості гри на поліпшення певних рухових функцій і виховання моральних якостей; визначення адекватності змісту гри, меті й поставленим завданням; вибір ефективних методик організації і проведення гри; тактовне підведення підсумків гри. Ігри підбираються з урахуванням ступеня прояву рухових порушень у дітей та їх психологічних особливостей, обов'язково регулюється навантаження в процесі гри. Молодший шкільний вік – це період удосконалення мовного апарату. Включення в рухливі ігри речитативів, пісень, віршів, скоромовок, лічилок, імітацій звуків і т.д. корисно для корекції мови.

Висновки. Гра поліпшує не тільки фізичний розвиток, але і впливає на розвиток психічних процесів. Властивості гри як діяльності відбиває багатий психокорекційний потенціал. На заняттях ЛФК у санаторно-курортних умовах в іграх мало приділяється уваги розвитку пізнавальної діяльності. Гра як метод корекції відхилень у психічному розвитку в дітей із ДЦП не використовується. У грі виявляються не тільки порушені, але і збережені функції, з опорою на які проводиться корекція і розвиток порушених функцій.

Література

1. Алфьорова Г. В. Нові підходи в корекційно-розвиваючій роботі з дітьми, що страждають ДЦП. Ж., Дефектологія 2001, №3 с.10 – 14.
2. Беляева Т. С. Корекційні вправи, використовувані під час фізкультурної паузи на заняттях зі школярами страждаючих ДЦП. Ж., Дефектологія 1990, №2 с. 44 – 49.
3. Калижнюк Э. С. Психічні порушення при ДЦП. Київ, "Вища школа" 1987р.
4. Пермякова В. А. Розвиток молодших школярів у нормі і при відхиленнях. – Іркутськ 1975р.
5. Постовойтов Е. П. Організація позаурочної виховної роботи в школі-інтернаті для дітей з наслідками поліомієліту і ДЦП. Дисс...к.п.н. 1992р.
6. Симонова Н. В. Формування пізнавальної активності і самостійності в дітей із ДЦП. Ж., Дефектологія 1988р., №4 с. 75 – 78.
7. Шапкова Л. В. Подвижные игры для детей с нарушением в развитии. – С- Пб., 2002г.

8. Шипицына Л. М., Мамайчук И. И. Детский церебральный паралич. – М. – в сб. *Общегуманитарных исследований*, 2001р.
9. Штеренгерц А. Е. *Медицина педагогика. Одеса-Москва 1998р*

THE CORRECTION OF THE DAMAGED FUNCTIONS OF A PRIMARY SCHOOL AGE CHILD SHOULD

Olga SCHLAPACHENKO

Odessa National University named after Mechnikow

Annotation. The correction of the damaged functions of a primary school age child should be realized in games and game-studies. Agile games are used as a means of correction with the treatment and-prophylactic aim.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ З АСОЦІАЛЬНИМ ТИПОМ ПОВЕДІНКИ

Анатолій ЩЕЛКУНОВ

Слов'янський державний педагогічний університет

Інформаційний вибух, обумовлений бурхливим розвитком науки, засобів комунікації, спрощення міжнародних зв'язків та удосконалення транспортних засобів, прозорості кордонів, лібералізація торгівлі, фінансів сьогодні крім позитивних наслідків мають і негативні. Це напряду співвідноситься з проблемою розповсюдження наркотичних засобів. Відомо, що особи, які страждають на наркоманію з асоціальним типом поведінки у стані дисфорії (сильної депресії), перестають відчувати людські почуття.

За даними В.Г.Григоренко, С.Б.Белогурова, Н.С.Курека, В.П.Моченова, Т.І.Петраки це трапляється внаслідок порушення функцій психічних та фізичних механізмів, які забезпечують роботу "системи задоволення". Душевний дискомфорт, що посилюється відсутністю можливості його здолати, нездатність перебороти потяг до наркотику, є основною психічною залежності, що веде до виникнення стійкої залежності від наркотичних засобів. Немає сумніву, що такий стан психоемоційної сфери наркозалежних осіб потребує корекційного впливу не тільки лікарів, психотерапевтів, але й психологів, педагогів та спеціальних педагогів реабілітологів. У викладеному аспекті особливу позицію, як форми інтенсивної реабілітації, займають фізична культура і спорт, які, на думку В.Г.Григоренка, оперативно формують вагомні результати і цінності, що відбивають готовність людини до стабільного високоефективного здійснення соціально необхідної діяльності у сфері побутової, учбової, професійної його практики. Однак цілий ряд вчених аргументовано стверджують, що оптимальний реабілітаційний ефект засобами фізичної культури і спорту може бути досягнутий за умови, що їх засоби будуть на кожному занятті тільки індивідуальні